

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Dr. Alparslan BAYRAKTAR tarafından Anayasa'nın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. Maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim. 29/02/2024

Talat DİNÇER
Mersin Milletvekili

İnsan ve toplum hayatında vazgeçilmez bir yer tutan “Madencilik” sektörü, tarih boyunca gelişmiş ülkelerin sahip oldukları teknoloji ve refah düzeyine ulaşmalarında en etkin rol oynayan faktörlerden biri olmuştur. Madencilik, özellikle tarım ile birlikte toplumların hammadde ihtiyaçlarını sağlayan iki temel üretim alanlarından birisi konumundadır.

Madencilik sektörü insanlık tarihi açısından en eski sektörlerden biri olmasına rağmen ülkemizde bu sektör hakkında kamuoyunun bilgisi çoğunlukla kitle iletişim araçlarından edindikleri ile sınırlıdır. Bu durum, kitle iletişim araçlarında birtakım eksiklikler olduğunu akla getirmektedir. Örneğin, televizyon ve gazetelerde madencilerle ilgili konu çoğu kez madenlerde yaşanan patlamalar ve ortaya çıkan can kayıplarıyla ilgili haberlerin ötesine geçmemektedir. Dolayısıyla kamuoyu madencilik sektörünü genellikle bu tür olaylarla hatırlamakta, sektörün içinde bulunduğu diğer rasyonel durumlardan haberdar olmamaktadır.

Türkiye maden rezervi açısından dünyanın en zengin ülkeleri arasında yer alırken, adeta büyük bir servetin üzerinde yaşıyoruz. MTA verilerinde derlenen bilgilere göre, Türkiye'nin karmaşık jeolojik yapısı çok çeşitli madenlerin ülkede bulunmasına olanak sağlıyor. Türkiye yer altı kaynakları yönünde dünya madenciliğinde adı geçen 132 ülke arasında toplam üretim değeri itibarıyla 28'nci maden çeşitliliğinde 10. sırada yer almaktadır. Türkiye'de günümüzde dünyada ticareti yapılan 90 çeşit madenden 77'sinin varlığı Türkiye'de saptanırken, halen 60 civarında farklı maden ve mineral üretimi yapılıyor.

Türkiye farklı 7 bölgeye sahip bir ülkedir. Her bölgede hatta bölge içinde her ildé farklı madenler çıkarılmaktadır. Teorik altın potansiyelinin 6 bin 500 ton olduğu tahmin ediliyor. Türkiye bu potansiyelle dünyada ikinci potansiyel durumda bulunuyor.

Son yıllarda küreselleşmenin etkisiyle sanayideki gelişmeler maden kaynaklarıyla ilgili yeni durumları gündeme getirmiştir. Öyle ki, gelişmiş ülkelerin dış politikalarını bile giderek yeraltı kaynaklarına göre şekillendirdiğini gözlenmektedir. Maden kaynakları açısından zengin olan diğer ülkelere olan ticari ilişkilerini bu yönde güçlendirdikleri görülmektedir. Belçika, Hollanda, Almanya, Fransa, İngiltere, Yunanistan gibi Avrupa ülkelerinin yanı sıra ABD, Kanada, Rusya Çin ve daha birçok ülke sahip olduğu önemli maden kaynaklarından dolayı Türkiye'ye yönelik yatırımlarına ivme kazandırmışlardır. Şu anda Türkiye'de maden arama ruhsatı olan yabancı ortaklı şirketlerin büyük bölümünde yerli sermaye yok denecek kadar az olduğu bilinmektedir. Rödövens adı verilen devir usulü sebebi ile madencilik şirketlerinin ortaklık yapılarının çok karmaşık bir duruma getirmiştir. "Ruhsatı alıp aramayı yapan bir şirket, işletmeyi başka bir şirkete verebiliyor. Ya da yabancı bir şirket 5 bin dönümlük araziden bin dönümünü yerli şirkete işlettiriyor. Devlet de şirket de bu devirlerden ücret alıyor. Asıl ruhsat sahibinin altında alt şirketlerden silsile oluşuyor. İktidar partisi zamanından bugüne kadar Maden Yasası'nda 21 kez değişiklik yapıldı. Yapılan bu değişiklikler, uluslararası madencilik tekellerinin ülkede daha rahat faaliyet göstermelerinin önünü açarken, riskli alanlarda açılacak işletmeler içinde ÇED raporu alınmasını kolaylaştırdı. Getirilen yeni düzenlemeler farklı risklerin göz ardı edilmesine sebep oldu. Ayrıca yabancı şirketlerin doğrudan ve dolaylı olarak sektörde varlığını, onların isteklerine göre şekillendirilen düzenlemeler yapılmasını, iş güvenliği ve işçi lehine düzenlemeler içermeyen kanunun, işleticilere avantaj sağlaması dikkat çekiyor ve bu da maalesef iş kazalarının ard arda gelmesine, büyük oranda can kayıplarına neden olmaktadır.

HİÇ BİR MADEN CAN KAYBINDAN DAHA DEĞERLİ DEĞİLDİR.

Bu bilgiler doğrultusunda;

- 1- Tema Vakfı'nın 15 il odaklı raporunda, illerin %60'ını kapsayan topraklar için maden arama ya da işletme ruhsatı verildiğini bunların, Ormanlık alanlar, milli parklar, en yoğun bölgede %79 ile Kaz Dağlarına, Artvin, Eskişehir, Zonguldak, Bartın, Ordu illerinin ise % 70 üstünde ruhsat verildiğini belirtiyor. Türkiye'nin % kaç ve toplam kaç tane maden arama veya işletme ruhsatı verilmiştir?
- 2- Türkiye de altın arayan yabancı şirketler;
ABD- Ariana, stratex
KANADA-Odyssey, Tüprag, Eldorado Gold, Teck Cominco,
İNGİLTERE-Galata Madencilik
CAYMAN ADALARI-Doğu Truva Madencilik, Kuzey Truva Madencilik
Bu firmalardan başka hangi yabancı firmalar Maden Arama ve İşletme Ruhsatına sahip ve kaç tane yabancı firma yerli firma ile iş ortaklığı yapıyor?
- 3- Ruhsat sayılarının fahiş artışına rağmen madencilik sektöründe Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) içindeki payında buna paralel fahiş artış olmadı. GSYH içindeki payı 2021 yılında %0.87 iken, 2022'de bu oran sadece %1.36'ya yükseldi. Bunun nedeni yabancı maden şirketleri ile yapılan sözleşmelerde %2.5 gibi düşük oranlarda pay vermesi midir? Bir yılda Türkiye topraklarından ne kadar altın madeni çıkarılıyor. Ne kadarı devlete kalıyor?
- 4- Maden Kanunu'nda 2001 yılından beri yapılmış 21 değişiklikten beş tanesi 7. Maddede yapılıyor. Değişikliklerle kapalı tutulması gereken (su havzaları, orman alanları, tabiat parkları, sit alanları) bu tip özel alanlara yapılacak faaliyetlere çeşitli esneklikler getiriliyor. Bu maddeyi tekrar gözden geçirip "Devlet yurttaşlarını ve ekolojik varlıklarını korumakla yükümlüdür" sözünü hatırlatarak, ülkemizin değerlerini ve kaynaklarını tekrar koruma altına alarak düzenleme yapmayı düşünüyor musunuz?

- 5- Anayasa'nın 56. Maddesi "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir"
"Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak Devletin ve vatandaşların ödevidir" hükmünü içeriyor. Anayasa'nın bu Maddesini ne kadar benimseyip, sorumluluğunu yerine getirmeyi düşünüyorsunuz?
- 6- ÇED raporları bağımsız kamu kuruluşları tarafından değil, akredite ticari kuruluşlar tarafından hazırlanıyor. Firmalar ücretlerini proje sahibinden alıyor, sizce ne kadar tarafsız ve sağlıklı bir rapor hazırlanır, bu sanal raporlara dur diyecek misiniz?
- 7- Yüksek risk taşıyan, teknik elamanın gözetim ve denetim olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan maden işletmelerindeki faaliyetler durdurulmalıdır. Gerekli teknik ve güvenlik şartlarını yerine getiremeyeceği anlaşılan işletmelerin ruhsatlarını iptal etmeyi düşünüyor musunuz? Var ise kaç ruhsattan kaç tanesi iptal edildi?
- 8- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistikleri değerlendirildiğinde son 20 yıl içerisinde kaç kişi iş kazasından hayatını kaybetti, kaç kişi iş göremez durumunda, kaç kişi meslek hastalığından hayatını kaybetti?
- 9- Dünyanın en büyük kömür üreticilerinden birisi olan ABD 100 milyon ton üretim başına 1 ile 6 kişi yaşamını yitirmiştir. Türkiye'de ise 2000 yılında 100 milyon ton üretim başına 710 kişi 2008 yılına gelindiğinde 722 kişi hayatını kaybetmiştir. Ülkemizde oranın bu kadar yüksek olması, denetimsiz ve kontrolsüz işletmeler mi, sanal ruhsat ile açılan işletmeler mi, iş sağlığı güvenliğini yok saymak mı sizce nedir?
- 10- Maalesef ülkemizde iş kazaları(iş cinayetleri)artmaktadır. Ekonomik boyutu ile incelendiğinde ise çalışan iş yaparken aklının işte olması gerekirken asgari ücretle geçinmeye çalışması ne kadar iş kalitesini ve yaşam standartını artırır. Bu konuda bir düzenleme yapmayı düşünüyor musunuz?